

**СЕЛСКОСТОПАНСКА АКАДЕМИЯ
ИНСТИТУТ ПО АГРАРНА ИКОНОМИКА**

София, 1113, бул. "Цариградско шосе" 125, бл. 1, тел: 465 31 53, факс: 465 11 28;
e-mail: office@iae-bg.com, www.iae-bg.com

**Прогнозна оценка на ефекта и последиците от въвеждането на
нови завишени агроекологични цели в новата ОСП**

Възложител: Обединение Селска мрежа БГ

Институт по аграрна икономика

София, 30.10.2020

1. Въведение и подход

Прогнозната оценка на ефектите и последствията произтичащи от приетата в Европейския парламент и Съвета на министрите на ЕС „Зелена сделка“ налагаща завишаване на изисквания и целите в новата ОСП по отношение на агроекологията и биоразнообразието, е направена от екип към Институт по аграрна икономика по договор от 26.10.2020 г. с Обединение „Селска мрежа БГ“. Прогнозната оценка е направена на база експертен метод и представлява качествена оценка, представена в оценъчна скала от 1 до 5. Избраната оценъчна скала от 1 до 5 съответства на определените експертни очаквания за изменението и промените, които ще настъпят в българското земеделие от въвеждането на новите целеви критерии.

Съгласно договора и заданието в него, независимите цели, които трябва да бъдат изследвани за детерминиращите от тях ефекти и резултати са: а) намаляване на употребата/продажбите на химически ПРЗ и намаляване на загубите на хранителни вещества в почвата с 50%; б) намаляване на продажбите на ВМП с поне 50% до 2030 г.; в) намаляване използването на неорганичните торове поне с 20% до 2030 г.; г) увеличаването на площите с биологично производство поне с 25% до 2030 г.. За анализа по отношение на употребата на ПРЗ, торове, ВМП и площите за биологично производство в България и прогнозната оценка за възможните ефекти от въвеждане на тези цели на национално ниво до 2030 г. референтна година за данните и за прогнозиране на оценените ефекти е 2017 г.

Експертната оценка е направена в скала от 1 до 5, по отношение по два типа ефекти – преки (производни) резултати, пряко произтичащи и производни на въведените ограничения и поставени цели, и непреки (индиректни) ефекти, определени като ефекти на въздействието, които са външни и не засягат самото производство, а се отнасят към външната среда. Областите и местата, където предложените нови цели ще имат отражение и ще доведат до промени са представени чрез индикатори, които са референтни и служат за оценка на ефектите. Използваната методология въвежда и векторни критерии, които се обозначават със знак (+) – когато се прогнозира да има увеличение и нарастване по наблюдавания индикатор и (-) – прогнозата, е за намаление и свиване в количествата по включения индикатор.

Изпълнената експертна оценка е направена използвайки съкратен Делфи подход от 3 стъпки. Първата стъпка е събиране на експерти от екипа работещ по заданието и идентифициране и селектиране на всички възможни производни и индикатори за въздействие, където се очаква да има отражение и промени от поставените нови цели в ОСП. На това равнище експертите съвместно изработват и определят списъка от различните видове индикатори.

На 2 стъпка, индивидуално, независимо един от друг експертите, използвайки посочения оценъчен инструментариум поставят съответната количествена и критериална оценка по всеки индикатор. На следваща стъпка 3, получените индивидуални оценки по

индикаторите се събират и се търси съгласие и обединение върху крайните количествени и критериални оценки.

Прогнозната оценка е качествена, представена чрез количествен експертен измерител в скала от 1 до 5. Тази качествена оценка е извършена, като са определени еквивалентни количествени диапазони. Оценъчната скала от 1 до 5 е дефинирана с оглед степента на очаквания ефект, а наред с това е определен количествения диапазон, в който се помества очакваният ефект и резултат. Оценъчната скала и дефинираните диапазони са: Степен 1 - липса на ефект (възможно е незначително изменение до 2% по индикатора); Степен 2 – слаб ефект (количествен диапазон от 3-10% изменение на индикатора); Степен 3 - среден ефект (допуснато изменение на индикатора между 11-20%); Степен 4 – висок ефект (допуснато изменение на индикатора между 21-30%); Степен 5 – драстичен ефект (количествен диапазон над 30% по индикаторите).

2. Евентуални последиствия (ефекти) от увеличаването на площите с биологично производство (БП) поне с 25 % до 2030 г.

Увеличаването на площите с биологично производство у нас на 25% до 2030 година изглежда постижимо, ако се запазят досегашните темпове на увеличаване на площите (за 2007-2017 г. те са се увеличили 10 пъти – от 0,3% до 3% дял от ИЗП). Засега България е на 25 място в ЕС по този показател, при 7,03% средно за ЕС (данни за 2017 г.). Увеличаването на площите с БП ще зависи от редица фактори, на първо място от прилаганата политика за подкрепа, насърчаване и промоция на сектора. Очакваните ефекти ще имат икономически, социален и екологичен аспект.

Увеличаването на площите с биологично производство у нас на 25% до 2030 година ще засегне производството, добивите и структурата на културите (output), като ще се проектира въздействие (impact) върху цените, доходите, заетост, делът на селското стопанство в икономиката, броя и структурата на стопанствата.

Произведена продукция от селскостопански стоки - ще се намали производството на някои конвенционални селскостопански стоки, поради намаляването на площите с конвенционално земеделие за сметка на тези с биологично. Ще се увеличи обаче производството на биопродукти, което е в унисон със Стратегията на ЕК „От фермата до трапезата“ за справедлива, здравословна и екологосъобразна продоволствена система (каквато е биопроизводството) и на Зелената сделка. Като цяло добивите при повечето култури в БП са по-ниски от тези в конвенционалното поради не-употребата на химически торове и пестициди, което ще допринесе за намаляване на продукцията, на производствения капацитет и оттам – може би и намаляване на дела на селското стопанство в икономиката.

От друга страна, уместно е да се отбележи, че в зависимост от това какво ще се отглежда на увеличените площи и впоследствие дали ефективно ще се организира маркетинга и пазара на произведените биопродукти, дали те ще се преработват или ще се

изнасят като суровини – ще зависи дали увеличените площи с БП ще допринесат за нарастване надобавената стойност или не.

Таблица 1. Експертна оценка по индикаторите при биологично земеделие

Резултат (Result)	Производни индикатори (Output)	Оценка 1-5	Въздействие (Impact)	Оценка 1-5
Постигане на 25% площи с биологично земеделие от ИЗП до 2030 г. или 1 255 680 ха (от 136 618 ха през 2017 г. = 2,72% от ИЗП)	Производство на конвенционални продукти	3 -	Цените на храните и местното производство	4 +
	Производство на биопродукти	3 +	Изменение и дела на селското стопанство в икономиката	2 -
	Качество на продукцията	4 +	Отражение върху заетостта в земеделието	2 +
	Площи с конвенционално земеделие	3 -	Отражение върху здравето и качеството на живот	4 +
	Площи с биологично земеделие	5 +	Промени във въглеродния отпечатък и парниковите емисии	3 -
	Брой животни конвенционално земеделие	1 -	Запазване на биоразнообразието	3 +
	Брой животни биологично земеделие	2 +	Консумация и търсенето на храни	2 -
	Доходи на земеделските производители	4 -		
	Изменение на селскостопанската производителност и добиви	4 -		
	Изменение и разнообразяване в структурата на културите	3 +		
Изменение в общия брой на стопанствата	2 +			

Източник: собствена

По отношение структурата на културите се допуска, че ако се увеличат площите с БП за сметка примерно на пасищата, тогава няма да има проблем с добивите и с изменение на обема и асортимента на продукцията. Ако обаче площите с БП се увеличат за сметка на обработваема земя, тогава би се появил проблем - отнетата от другите култури земя би довела до намаляване на произвежданата досега продукция, както и би се нарушила производствената структурата на културите. Ето защо този процес трябва внимателно да се ръководи.

При индикаторите за въздействие се предполага, че увеличаване на площите с биологично производство ще доведат до търсенето на повече работна сила в земеделието. БП в болшинството свои подсектори изисква ангажирането на по-

многобройна работна ръка в сравнение с конвенционалното. Това се дължи най-вече на големия дял ръчни работи в БП – свързани преди всичко с борбата с плевели и неприятели, с прибирането и подготовката на продукцията за пазара. Ето защо увеличаването на площите с БП би довело до по-висока заетост, което би имало не само икономически ефект (осигуряване и повишаване на доходите), но и социален (свързан със задържането на работна сила в селските райони и ревитализирането им). Същевременно, заради трудностите и липсата на желание и готовност на работната сила в страната да бъде ангажирана в земеделието, това повишено търсене на работници може да остане неудовлетворено и да изправи земеделските производители пред още по-големи предизвикателства и да компрометира очакваните положителни екологични и социални ефекти.

По отношение на екологичните ефекти, увеличаването на площите с БП би облекчило някои отрицателни въздействия на интензивното земеделие върху околната среда, хората и климата (замърсяване на почвите, въздуха и водите, прогонване на птици и животни от естествените им хабитати и нарушаване на биоразнообразието, вреди за здравето на хората и животните), като по този начин би допринесло за поддържане на природните блага и услуги за бъдещите поколения.

Косвено биха се повлияли цените на някои селскостопански стоки. Този процес може да е двупосочен – от една страна цените на биопродуктите са по-високи от тези на конвенционалните продукти; от друга страна БП има потенциал за разработване на местни, с ниска цена и ниски разходи/вложения еко-технологии за производство на храни. Друг евентуален ефект е свързан със стопанствата – за БП са характерни сравнително по-малки по-размер стопанства в сравнение с конвенционалното, ето защо увеличаването на площите с БП до $\frac{1}{4}$ от ИЗП ще доведе и до промяна в структурата на стопанствата у нас, като се увеличи броя на малките и средни такива. Съществен би бил ефектът, свързан с осигуряване и предлагане на достатъчни количества от чиста, вкусна и здравословна храна от БП, както и другата страна на този процес – нарастване на информирано търсене на биопродукти от потребителите.

3. Евентуални последствия (ефекти) от намаляване използването на препарати за растителна защита (ПРЗ) поне с 50 % до 2030 г.

България е страна, където използването на ПРЗ все още е на нива по-ниски отколкото са тези прилагани в другите европейски страни. През 2012 г. България използва 0,70 кг/ха ПРЗ, което я поставя сред страните с най-малко закупено количество в ЕС-28, като тази тенденция се запазва и през 2017 г., като увеличението е по-осезаемо. Като цяло може да се обобщи, че темпът на увеличение е около средния за другите страни, което показва, че страната остава в зоната на ниско използване на химически средства за защита. От гледна точка на производството и на риска от отлагане на тези химически вещества в земеделската продукция, България се нарежда сред страните с най-ниски предпоставки за това. Малкият пестициден отпечатък, сравнен на ниво ЕС-28 и между

различните страни членки, дава основание да се твърди, че българското земеделие по-скоро „навакхва“ в използването на препарати за растителна защита.

Таблица 2. Експертна оценка по индикаторите при Препаратите за растителна защита

Резултат (Result)	Производни индикатори (Output)	Оценка 1-5	Въздействие (Impact)	Оценка 1-5
Постигане на намаление на продажбите на химически ПРЗ, намаляване на загубите на хранителни вещества в почвата с 50%	Общо производство от растениевъдството	4 -	Цените на местната растениевъдна продукция	4 +
	Производителност и добиви на площ	4 -	Дял на селското стопанство в икономиката	4 -
	Качество на продукцията	2 -	Отражение върху външнотърговския селскостопански баланс	4 -
	Изменение на площите с полски култури, трайни култури и зеленчукопроизводство	3 -	Ефект върху конкурентоспособността и хранителната обезпеченост	4 -
	Изменение на разходите за производство	4 +	Отражение върху заетостта в земеделието	2 -
	Заболеваемост при растенията и разпространение на патогени и други нежелани видове	5 +	Здраве и качество на живот	5 +
	Отражение върху производствените и пазарни рискове в растениевъдството	5 +	Въглероден отпечатък и общи парникови емисии	3 +
	Доходи на земеделските производители	3 -	Принос към намаляване замърсяване на водите и въздуха	2 +
	Промени в ефективността и рентабилността на растениевъдното производство	4 -	Подобряване на биоразнообразието	3 +
	Изменение и разнообразяване в структурата на културите	2 +	Отражение върху търсенето и консумацията на храни	2 -
	Изменение в общия брой на стопанствата	2 -	Отражение върху снабдяването с концентрирани фуражи	2 -
	(+) Увеличение (-) Намаление			

Източник: собствена

Въз основа на експертната оценка, представена в Таблица 2 могат да се изведат следните предположения за ефекта от намалението на продажбите на химически препарати за растителна защита и намаляването на загубите на хранителни вещества в почвата с 50% при производните индикатори. Очакванията са за силно въздействие в посока намаление на общото производство на растениевъдна продукция като следствие от намаленото количество употребени препарати за растителна защита, което от своя страна ще доведе и до намаляване на производителността и добивите на площ. Намаляването на пестицидите се очаква да има слаб и негативен ефект върху качеството на продукцията от гледна точка на външния вид на земеделските продукти и трайността им. Можем да очакваме повишаване на дела на продукцията с външни недостатъци, както и на такава, засегната от различни заболявания и вредители по растенията. От друга страна, хранителните продукти ще станат по-близки до тези, произведени природосъобразно поради намаленото количество химически вещества, вложени в тяхното производство. Можем да очакваме, че произведените селскостопански продукти ще бъдат и по-здравословни. Следователно ефектът върху качеството на продукцията ще е в две посоки: от една страна влошаване на външния вид и трайността, а от друга – снабдяване на населението с по-здравословна храна.

Производствената структура в земеделието ще претърпи промяна, като най-засегнати в негативен аспект ще са площите, заети от полски култури, зеленчуци и трайни насаждения. Очаква се разходите за производство на ниво земеделско стопанство да нарастнат като следствие от генерираните допълнителни разходи за прилагането на алтернативни методи за опазване на растенията и продукцията, съхранението и транспорта ѝ. Същевременно може да се очаква увеличение на заболеваемостта при растенията и разпространението на патогени и други нежелани видове, което ще окаже драстичен ефект върху селското стопанство като цяло. Производствените и пазарни рискове в растениевъдството драстично ще нарастнат. Производствените рискове са главно свързани с намален добив на продукцията, с влошаване на търговския вид на стоките, трайността и транспортабилността им. Пазарните рискове ще са свързани основно с осигуряването на пазар и подходяща изкупна цена за продукцията. Конкурентоспособността на стопанствата ще е от съществено значение за оцеляването им в дългосрочен план. Ще се увеличи търсенето на иновативни решения, на застрахователни продукти срещу загуба на продукцията. Ще се стимулира търсенето на препарати за растителна защита, които са съвместими с биологичното производство и изискванията за намаляване на химическите препарати в растениевъдството.

Доходите на земеделските производители ще намалееят като следствие от намалените добиви, от увеличаване на дела на продукцията със забележки във външния вид, от трудности, свързани с гарантирането на изкупна цена, позволяваща на фермерите да оцелеят в дългосрочен план. Ефективността и рентабилността на растениевъдното производство ще намалееят под влияние на спада в обема на постъпленията от продажба на продукцията. Можем да очакваме изменение и разнообразяване в структурата на

културите, особено по отношение на култури и сортове култури, устойчиви на болести. Вероятно фокусът на земеделските стопани ще се измести към търсене на местни сортове, подходящи за нашите климатични условия. Като цяло се очаква слабо намаление на броя на земеделските стопанства, особено на по-малките. По отношение въздействието, което залагането на подобни цели би довело, те могат да се наблюдават в много широк спектър. Подобни мерки безусловно ще доведат цените на местната растениевъдна продукция вероятно ще бележат увеличение от една страна, като следствие от намаленото предлагане на продукция, а от друга поради увеличаване на себестойността ѝ. За сметка на това, очакванията са, че хранителните продукти ще са по-здравословни. Намаленото производство на аграрни продукти вероятно ще се отрази в посока намаление на основни икономически показатели в селското стопанство като Брутен Вътрешен Продукт и Брутна Добавена Стойност. Заплащането на труда в аграрния сектор като цяло е под средното за страната, а при намаляване на ефективността на отрасъла, отливът на работна сила е много вероятен.

Очаква се висок ефект в посока намаление на външнотърговския селскостопански баланс. Следствие на намаленото производство на родна продукция, недостигът ѝ ще се компенсира с увеличаване на вноса. Ефектът върху конкурентоспособността и хранителната обезпеченост ще е в посока на тяхното намаление, което ще се яви като следствие от повишаването на цените на селскостопанските продукти, намаляването на ефективността и рентабилността на земеделските производители.

По-чистата околна среда се очаква да има силен положителен ефект върху здравето и качеството на живот. Прогнозира се среден ефект върху намаляването на емисиите на парникови газове и въглеродния отпечатък от аграрния сектор. Намалението им ще е следствие на по-малкото вложени ресурси за производството на продукцията и по-малкото замърсители, отделени в околната среда. Очаква се слаб положителен ефект в посока намаляване на замърсяването на водите и въздуха с пестициди, което влияе благоприятно върху околната среда като цяло, а оттам и върху биоразнообразието. Намалената употреба на пестициди ще въздейства в положителна посока върху пчеларството в страната.

Ефект върху търсенето на храни също ще се постигне, които ще е в две посоки: от една страна потребителите ще желаят покупката и консумацията на здравословни продукти, което е положително като явление. От друга страна намаленото производство и нарастването на цените ще се отразят негативно върху търсенето и то за сметка на населението с ниски доходи. Снабдяването с концентрирани фуражи ще се повлияе, макар и слабо, в негативна посока главно поради намаленото производство на зърнени култури и нарастването на цените им. Вероятен ефект ще има най-вече върху животновъдните сектори, които разчитат основно на концентрираните фуражи за изхранване на животните: птицевъдство, свиневъдство, млечно говедовъдство.

4. Евентуални последиствия (ефекти) от намаляване използването на неорганичните торове поне с 20 % до 2030 г

В сравнение с други европейски страни, България използва ниски равнища на неорганични торове в растениевъдството. Наблюдава се все още малък азотен отпечатък. Забелязва се тенденция към увеличението на използваните азотни торове на единица площ, което може да създаде в бъдеще риск от замърсяване на водите с нитрати. Макар че към момента България не превишава нормата на торене с азотни торове, данните за азотният баланс показват, че съществува екологичен риск от замърсяване на водите с нитрати. Азотният баланс се измерва с цел да се отчете разликата между внесения и извлечения от почвата азот. Фосфорният баланс следва отрицателни стойности през последните години. Брутният баланс на фосфора в България е намалял два пъти, от -3 на -6 кг/ха годишно, което означава че се увеличава дефицита на фосфор в почвата.

Въз основа на експертната оценка, представена в Таблица 3 могат да се изведат следните предположения за ефекта от намалението на използваните неорганични торове с поне 20% до 2030 г. При производните индикатори се констатира, че се очаква среден отрицателен ефект върху общото производство на растениевъдна продукция, което е пряко свързано с факта, че съвременното земеделие зависи от употребата на минерални торове като средство за компенсиране на изнесените от земята хранителни вещества под формата на продукция. Производителността и добивите на площ също се очаква да намалееят като резултат от намаленото производство на селскостопанска продукция. Качеството на продукцията също ще бъде засегнато в отрицателна посока, т.к. при намалени норми на торене можем да очакваме увеличаване дела на продукцията, която не отговаря на очакванията по отношение на тегло и обем. Но същевременно ще се намали рискът за потребителя от консумация на продукти със съдържание на нитрати над нормата и можем да очакваме, че като цяло хранителните продукти ще са по-здравословни.

Можем да очакваме слабо намаление на площите с полски култури, трайни култури и зеленчуци за сметка на култури, които могат да се отглеждат и дават задоволителни добиви при по-ниски норми на торене. Прогнозира се слабо намаление на производствените разходи като резултат от по-ниските количества вложени минерални торове, но това е свързано и с намаляване на запасеността на почвата с хранителни вещества. Създават се предпоставки за повече изнесени отколкото внесени хранителни вещества в почвата и оттам за изчерпване на почвената запасеност. Същевременно можем да очакваме нарастване на разходите по други направления като например покупката на по-високопроизводителна техника, застраховки, внедряване на по-ефективни производствени решения.

Таблица 3. Експертна оценка по индикаторите при намаляване на неорганичните торове

Резултат (Result)	Производни индикатори (Output)	Оценка 1-5	Въздействие (Impact)	Оценка 1-5
Постигане на намаление в използването на неорганични торове поне с 20% до 2030 г.	Общо производство от растениевъдството	3 -	Цените на местната растениевъдна продукция	2 +
	Производителност и добиви на площ	3 -	Дял на селското стопанство в икономиката	2 -
	Качество на продукцията	2 +	Отражение върху външнотърговския селскостопански баланс	3 -
	Изменение на площите с полски култури, трайни култури и зеленчукопроизводство	2 -	Ефект върху конкурентоспособността и хранителната обезпеченост	3 -
	Изменение на разходите за производство	2 -	Отражение върху заетостта в земеделието	2 -
	Изменение в запасеността на почвата с хранителни вещества	4 -	Здраве и качество на живот	2 +
	Отражение върху производствените и пазарни рискове в растениевъдството	3 +	Въглероден отпечатък и общи парникови емисии	2 +
	Доходи на земеделските производители	3 -	Принос към намаляване замърсяване на водите и въздуха	3 +
	Промени в ефективността и рентабилността на растениевъдното производство	3 -	Подобряване на биоразнообразието	1 +
	Изменение и разнообразяване в структурата на културите	1 -	Отражение върху консумацията и търсенето на храни	1 -
	Изменение в общия брой на стопанствата	1 -	Отражение върху снабдяването с концентрирани фуражи	2 -
	(+) Увеличение (-) Намаление			

Източник: собствена

Очаква се нарастване на производствените и пазарните рискове в растениевъдството и по-специално на вероятността за намаление на добивите, за влошаване на качеството на продукцията и реализирането ѝ на цена под себестойността. По-ниските добиви пряко рефлектират в намалени доходи за земеделските производители, особено при по-

дребните и по-неконкурентоспособните. Ще се създадат, макар и непряко, алтернативи за преминаване към биологично производство на растителна и животинска продукция. Ще се търсят пазарни ниши за реализация на биологично произведената и здравословна храна, включително и по линия на износа. Това от своя страна, вероятно ще способства за увеличаване на доходите за земеделските производители. Тук важна ще е ролята на държавата за насърчаване на инвестирането в аграрни стопанства, занимаващи се с биологично производство, с алтернативно земеделие, или внедряващи иновации. Може да се прогнозира и ръст на търсенето на оборски тор и компост, които да заменят до известна степен употребата на минерални торове. Очаква се средно негативно последствие върху ефективността и рентабилността на растениевъдното производство като следствие от по-ниските добиви, а оттам и по-ниските доходи на земеделските производители. Очаква се минимален ефект в посока намаляване на разнообразието в структурата на културите като предпочитанията ще са насочени към култури и сортове, които дават сравнително устойчив добив при по-ниско ниво на торене. Минимално намаление се очаква и в броя на земеделските стопанства.

По отношение индикаторите за въздействие се очаква слабо увеличение на цените на местната растениевъдна продукция под въздействието на намаленото производство и предлагане и по-здравословните ѝ качества. Слаб негативен ефект се очаква върху БВП от аграрния сектор като отражение от намаленото производство на земеделски продукти. Очаква се среден отрицателен ефект върху външнотърговския селскостопански баланс на страната като резултат от намалението на износа и увеличението на вноса.

Прогнозите са за среден ефект в посока намаление на конкурентоспособността и хранителната обезпеченост в резултат на спада на количеството произведена селскостопанска продукция, като ефектът върху дребните земеделски производители ще е най-силен. Селскостопанският труд е като цяло с ниска привлекателност, а намалената конкурентоспособност и рентабилност в аграрния сектор ще способстват за намаляване на броя на заетите лица в селското стопанство.

Очаква се редукцията в употребата на неорганични торове да има слабо положително въздействие върху здравето и качеството на живот на населението по линия на хранителните продукти, произведени с намалено вложение на минерални торове и намаляването на замърсяването на водите с фосфорни и азотни съединения. Това е така защото и към момента проблемите със замърсяването с нитрати и други минерални вещества във подпочвените и повърхностни води не е толкова голямо. Намалената употреба на неорганични торове ще способства за по-малко замърсяване на почвите и водите с азотни и фосфорни съединения; ще се намалят парниковите емисии и въглеродният отпечатък от аграрния сектор. Те ще дойдат най-вече по линия на това, че обработваемите земи ще се свият, а те са един от основните източници на парникови газове.

Минимално положително влияние може да се наблюдава по отношение на биоразнообразието, особено във водните басейни, под въздействие на по-ниското

количество фосфорни и азотни торове, достигнали до тях. Вероятно е отсъствие или незначително минимално отрицателно отражение върху консумацията и търсенето на храни, заради повишение на цените, заради намаленото производство. Това ще рефлектира най-вече върху населението с ниски доходи. Слаб отрицателен ефект ще се наблюдава в снабдяването с концентрирани фуражи под въздействието на намаленото производство и увеличаването на цените и себестойността им.

5. Евентуални последици (ефекти) от намаляване използването на ветеринарно-медицински препарати поне с 50 % до 2030 г.

През 2017 г. България започва внедряването на Национална система за събиране на данни за продажбите на антимикробни препарати, като новата система изисква ветеринарите да докладват всяка предписана рецепта за медицински продукти, както и да събира данни за търговците на едро и дребно. В последните години и особено в тези след присъединяването на страната към ЕС се наблюдава значително увеличение на закупените и вероятно използвани ВМП в страната. Растат количествата на продадените и вероятно използвани ветеринарни антимикробни средства на животинска единица и превишението е два пъти над средното за ЕС. Един от рисковете, свързани с употребата на ветеринарни антимикробни средства в животновъдството е възможността за остатъчни количества в храните и суровините от животински произход. Данните от ежегодния контрол, който се извършва от БАБХ показва, че рискът за човешкото здраве от консумацията на несъответстващи храни е незначителен. Делът на идентифицираните количества антибиотици в храни и суровини от животински произход за периода 2007-2017 г. от общо взетите проби е незначителен.

От експертната оценка за намаляване използването на ВМП с 50% при отглеждането на животни, логично се появява риск за тяхното здраве, следствие така заложените технологии за производство. Имайки предвид лимитирането на химично синтезираните ветеринарни продукти в биологичното животновъдство, следва технологията за отглеждане и на конвенционалните животни да бъде ориентирана към намаляване гъстотата на животните в стопанствата, защото рискът от заболяемостта расте с увеличение на гъстотата. Сериозно засегнати ще бъдат сектори, като птицевъдство и свиневъдство, където ограничаване използването на антибиотични медикаменти, в условията в които се развива съвременното индустриално свиневъдство и птицевъдство ще понесат сериозни трудности в това, как да продължат напред.

Следствие на това може да се очаква увеличение в броя на стопанствата при намаляване броя на средния брой на животинските единици, като по-голямо реструктуриране ще настъпи в големите стопанства, където има значителна концентрация на животни. Разходите на специализираните животински стопанства ще се увеличат, което ще доведе до намаляване на тяхната доходност, което е и един от най-големите проблеми в отрасъла в настоящем.

При млечното направление също ще бъдат приложени екстензивни производствени практики, при положение, че е необходимо намаляване употребата на ВМП. Като резултат ще последва увеличаване качеството на продукцията, придружено с намаляване обема на производството.

Таблица 4. Експертна оценка по индикаторите при намаляване на Ветеринаро-медицинските препарати

Резултат (Result)	Производни индикатори (Output)	Оценка 1-5	Въздействие (Impact)	Оценка 1-5
Постигане на 50% намаление в употребата на ВМП до 2030 г. 49,74 т. Активно вещество за 2017 г. Или намаляване на употребата до 24,87 т.	Смъртност и заболеваемост на животните	3 -	Цени на животновъдната продукция	3 +
	Брой на животинските единици	4 -	Разходи на домакинствата за храна	3 +
	Производство на животинска продукция	4 -	Дял на животновъдния отрасъл в селското стопанство и националната икономика	3 -
	Производителност в животновъдството	4 -	Заетостта в отрасъла	2 +
	Разходи за отглеждане на животните	3 +	Конкурентоспособността на животновъдството	4 -
	Изменение в общия брой на животновъдните стопанства	2 +	Консумация на животински храни	2 -
	Изменение качеството на добиваната продукция	3 +	Въглероден отпечатък и борба с климатичните промени	2 -
			Опасност от антибиотична резистентост при хората	3 -
			Опасности и рискове от разпространение на зарази	3 +
(+) Увеличение				
(-) Намаляване				

Източник: собствена

Тези тенденции ще засегнат в значителна степен ефективността и ефикасността на стопанствата, която ще намалее и ще доведе до намаляване конкурентоспособността на

животновъдството, не само на вътрешния пазар, но и на външните. Всичко това ще рефлектира върху пазара на храни, като от една страна качеството на храните ще се повиши, а консумацията на месо и животинска продукция ще спадне, докато цените и разходите на домакинствата за храни ще се повишат, което ще засегне най-много онези части от обществото, които имат най-ниски доходи. При така очертаващ се сценарий, делът на животновъдството в селското стопанство и в икономиката на страната ще намалее допълнително, което ще засегне най-вече селските райони, отличаващи се с висок дял на селското стопанство в тяхната икономическа структура. Като цяло ще се спре и временно забави процесът на интензификация и висока специализация в животновъдство, като това ще продължи до навлизането и повишаване достъпа до заместители на химичните ветеринарно-медицински препарати. Положителен ефект ще се постигне с оглед намаляване опасностите от възникване на антибиотична резистентост при хората, което обаче е глобален въпрос пред цялото човечество.

6. Заключение

Представеният анализ отразява експертната оценка на екипа към ИАИ, която е направена на основата на различни допускания. Едно от най-важните допускания е, че селското стопанство разполага и ще има достъп до края на 2030 година до познатите към настоящем технологии и разпространени средства в изследваните области, където се предвижда да има значително повишение на целите. Темповете с които тези технологични решения навлизат и историческата оценка на алтернативите, които трябва да компенсират и да подпомогнат земеделските производители, така че да намалят последствията и ефектите от високите изисквания към тях служат за извеждане на направените оценки. Представената оценка е само един от сценариите и той е направен с оглед на отчитане на текущото състояние на земеделието и на организациите в него, равнището на технологична готовност по отношение опазване на околната среда и смекчаване на натиска от земеделие върху климатичните промени.

Тази оценка може да бъде доразвита, разширена и да претърпи изменения посредством една по-широка дискусия и с промени и включването на нови допускания и залагане на нови предпоставки. Направената оценка, макар и качествена, посредством количествените „дъми“ стойности на оценъчната скала позволява да се направят последващи анализи на ползите и негативите, така че да се видят обобщените резултати и ефекти от предвидените за изпълнение нови цели и хоризонти на ОСП.